

**JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA
KLINIČKI CENTAR CRNE GORE**

**METODOLOGIJA OSPOSOBLJAVANJA ZAPOSLENIH ZA
BEZBJEDAN RAD**

Podgorica, februar 2024.godine

POJAM OSPOSOBLJAVANJA ZAPOSLENIH ZA BEZBJEDAN RAD

Poslodavac je dužan da izvrši osposobljavanje za bezbjedan rad zaposlenog kod:

- zasnivanja radnog odnosa;
- raspoređivanja na drugo radno mjesto;
- uvođenja nove tehnologije, uvođenja novih ili zamjene sredstava za rad, promjene procesa rada;
- ponovnog raspoređivanja na rad poslije odsustvovanja koje je trajalo duže od godinu dana.

Osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad vrši se po Programu osposobljavanja za bezbjedan rad (u daljem tekstu: Program), kojim se bliže uređuju:

- cilj osposobljavanja;
- radna mjesta sa ocjenom rizika, propisanim mjerama zaštite, uputstvima za bezbjedan rad i dr.;
- uslove rada, sredstva za rad, sredstva i oprema lične zaštite na radu, opasne materije i radna mjesta sa posebnim uslovima rada;
- vrijeme trajanja osposobljavanja (posebno za teorijski, posebno za praktični dio);
- način i postupak izvođenja teorijskog i praktičnog osposobljavanja (kurs, seminar, samoobrazovanje, predavanja, predavanja i razgovor, predavanja pomoću audio - vizuelnih sredstava, demonstracije, praktični radovi i dr. uz upotrebu literature, mjerila, učila, obrazovnih sredstava, sredstava za rad, uređaja, opreme – organizovano na grupni ili individualni način);
- način provjere osposobljenosti za bezbjedan rad.

VRIJEME TRAJANJA OSPOSOBLJAVANJA, TEME, METODOLOGIJA

Osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad Ustanova obavlja teorijski i praktično.

Osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad vrši se u toku radnog vremena, a troškove osposobljavanja snosi Ustanova.

Teorijski dio osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad obuhvata upoznavanje sa:

- organizacijom i normativnom uređenosti zaštite i zdravlja na radu;
- upoznavanje sa propisima iz oblasti zdravstvene zaštite, zdravstvenog penzijskog i invalidskog osiguranja zaposlenih;
- obavljanjem stručnih poslova zaštite i zdravlja na radu;
- procjenom rizika na radnom mjestu;
- bezbjednim korišćenjem sredstava za rad i sredstava i opreme lične zaštite na radu;
- opasnostima i štetnostima u procesu rada na radnom mjestu;
- ergonomskim i psihofizičkim zahtjevima radnog mjesta;
- uslovima radne sredine;
- organizacijom prve pomoći, zaštite od požara, evakuacije zaposlenih i dr.

Praktičnom osposobljavanju se pristupa kada se ocijeni da je zaposleni teorijski osposobljen za bezbjedan rad.

Praktični dio osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad obuhvata bezbjedno rukovanje sa sredstvima za rad, sredstvima i opremom lične zaštite na radu i opasnim materijama.

Praktični dio osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad izvodi se kroz praktični rad na sredstvu za rad, demonstracijom pojedinih radnji i postupaka u procesu rada na mašini ili uređaju od strane instruktora i zaposlenog. Praktično osposobljavanje se vrši kombinaciji grupnog ili individualnog rada u zavisnosti od organizacije rada na određenom sredstvu za rad ili od određenog tehnološkog postupka.

Nivo i intenzitet osposobljavanja su prilagođeni potrebi radnog procesa i stručnoj spremi zaposlenih.

Zaposleni na radnim mjestima gdje je rizik neznatan odnosno kontrolisan i dodatne zaštitne mjere nijesu potrebne (rizici od povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom minimalni), se osposobljavaju za bezbjedan rad do nivoa opšteg znanja o zaštiti i zdravlju na radu, dok se zaposleni koji su izloženi riziku povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom, osposobljavaju za bezbjedan rad pored nivoa opšteg znanja o zaštiti i zdravlju na radu i do nivoa pojedinih cjelina bezbjednog i zdravog rada na sopstvenom radnom mjestu.

Procijenjeno vrijeme za izvođenje procesa teorijskog i praktičnog osposobljavanja je:

- **Teorijski dio:** 2,4 h.
- **Praktični dio:** 1,3 h.
- **Provjeru znanja:** 1 h.

UKUPNO: 4,7 h

PROGRAM ZA OSPOSOBLJAVANJE ZAPOSLENIH ZA BEZBJEDAN RAD

Red. broj teme	TEMA	trajanje (h)	Način izvođenja (Metodologija)
01.	Organizacija i normativna uređenost zaštite i zdravlja na radu u Ustanovi	0,25	Teorijski
02.	Propisi iz oblasti rada, zdravstvene zaštite i osiguranja	0,25	Teorijski
03.	Procjena rizika na radnom mjestu	0,25	Teorijski
04.	Mjere zaštite na radu	0,25	Teorijski
05.	Bezbjedno korišćenje i upotreba sredstava za rad	0,4	Teorijski – 0,2 h Praktično – 0,2 h
06.	Bezbjedno korišćenje sredstava i opreme lične zaštite na radu	0,3	Teorijski – 0,1 h Praktično – 0,2 h
07.	Opasnosti i štetnosti u procesu rada na radnom mjestu	0,4	Teorijski – 0,2 h Praktično – 0,2 h
08.	Uslovi rada, radnog mjesta i radne sredine	0,2	Teorijski
09.	Bezbjedno rukovanje sa el. energijom i opasnim materijama	0,4	Teorijski – 0,2 h Praktično – 0,2 h
10.	Organizacija prve pomoći, zaštita od požara i evakuacija	1	Teorijski – 0,5 h Praktično – 0,5 h
11.	Provjera osposobljenosti zaposlenih za bezbjedan rad	1	Test – 0,5 h Praktično – 0,5 h
	UKUPNO:	4,7	

SADRŽAJ TEMA

TEMA 1: Organizacija i normativna uređenost zaštite i zdravlja na radu u Ustanovi

- pojam, cilj i značaj zaštite i zdravlja na radu;
- organizacija zaštite i zdravlja na radu u Ustanovi;
- Pravilnik o zaštiti i zdravlju na radu i druga normativna akta kojim je uređena zaštita i zdravlje na radu u Ustanovi;
- obavljanje stručnih poslova zaštite i zdravlja na radu u Ustanovi.

TEMA 2: Propisi iz oblasti rada, zdravstvene zaštite i osiguranja

- prava, dužnosti i obaveze zaposlenih u vezi sa zaštitom i zdravljem na radu;
- zdravstvena zaštita i zdravstveni pregledi zaposlenih;
- siguranje zaposlenih, vrsta i uzajamne obaveze.

TEMA 3: Procjena rizika na radnom mjestu

- određivanje radnih mjesta sa posebnim uslovima rada odnosno povećanim rizikom utvrđenih aktom o procjeni rizika;
- mogući rizici ugrožavanja zaštite i zdravlja zaposlenih na određenim radnim mjestima;
- primjena mjera zaštite i zdravlja na radu na radnim mjestima sa sa posebnim uslovima rada odnosno povećanim rizikom.

TEMA 4: Mjere zaštite i zdravlja na radu

- izvori opasnosti u radu i u radnoj sredini;
- opšte mjere zaštite i zdravlja na radu na radnim mjestima,
- posebne mjere zaštite na radnim mjestima pri radu sa električnom strujom, opremom sa ekranima, transportom-utovarom i istovarom materijala, ručnog prenošenja tereta kao i izlaganju zaposlenog biološkim materijama, kancerogenim ili mutagenim materijama, hemijskim materijama, buci i td.;
- uputstva za pravilan rad na sredstvima za rad;
- mjere zaštite i zdravlja na radu pri opravkama i održavanju sredstava za rad;
- ostale posebne mjere zaštite i zdravlja na radu u Ustanovi.

TEMA 5: Bezbjedno korišćenje i upotreba sredstava za rad

- uslovi za bezbjedno korišćenje sredstava za rad;
- tehnički propisi i uputstva za korišćenje sredstava za rad;
- pregled mašina, uređaja i alata za rad prije upotrebe, u toku i po završetku rada;
- postupci podešavanja i puštanja u rad sredstava za rad;
- transport, utovar, istovar i rad sa teškim predmetima;

- korišćenje pomoćnih uređaja, zaštitnih naprava, zaštitnih blokada i kontrolnih instrumenata sredstvima za rad;
- korišćenje sredstava za rad na električni pogon.

TEMA 6: Bezbjedno korišćenje sredstava i opreme lične zaštite na radu

- namjena i potreba korišćenja sredstava i opreme lične zaštite na radu;
- odgovornost zaposlenih u korišćenju sredstava i opreme lične zaštite na radu;
- vrste i namjena sredstava i opreme lične zaštite na radu;
- nabavka, zaduženje, korišćenje, čuvanje, održavanje i rashodovanje sredstava i opreme lične zaštite na radu;
- namjensko i bezbjedno korišćenje ispravnih sredstava i opreme lične zaštite na radu.

TEMA 7: Opasnosti i štetnosti u procesu rada na radnom mjestu

- opasnosti u radu na radnom mjestu;
- štetnosti: fizičke, hemijske, biološke, štetna zračenja i nepovoljni mikroklimatski uslovi;
- mogući uticaj opasnosti i štetnosti u procesu rada na radnom mjestu;
- opasnosti i rizici u radu zbog nekorišćenja ili nepravilnog korišćenja sredstava i opreme lične zaštite na radu.

TEMA 8: Uslovi rada, radnog mjesta i uslova radne sredine

- potrebni ergonomski zahtjevi radnog mjesta;
- potrebni psihofizički zahtjevi za ispunjavanje radnih uslova za radna mjesta;
- potrebni uslovi radne sredine za eliminisanje opasnosti i štetnosti u radu.

TEMA 9: Bezbjedno rukovanje sa električnom energijom i opasnim materijama

- opasnosti od rukovanja sredstvima za rad na električni pogon;
- mjere zaštite od štetnog uticaja el. struje;
- postupci prije puštanja sredstva za rad na električni pogon;
- postupak pri nestanku i ponovnom povratku el. energije;
- postupci u toku rada na sredstvu za rad na električni pogon;
- postupak pri radu sa opasnim gasovima i materijama.

TEMA 10: Organizacija prve pomoći, zaštita od požara, evakuacija zaposlenih

- organizacija i pružanje prve pomoći;
- upotreba sredstava prve pomoći;
- organizacija i način pružanja prve pomoći povrijeđenim i naglo oboljelom na radu;
- organizacija, oprema i uređaji za gašenje požara;
- upotreba uređaja za gašenje požara (PP aparati);

- opasnosti i mjere zaštite od izbijanja požara i eksplozija zapaljivih para i gasova;
- evakuacija zaposlenih iz objekata u slučaju požara i drugih elementarnih nepogoda.

TEMA 11: Provjera osposobljenosti zaposlenih za bezbjedan rad

- Test sa pitanjima po temama;
- poznavanje sredstva za rad;
- pregled sredstava za rad;
- principi podešavanja i puštanja u rad sredstava za rad;
- ispravnost i sigurnost radnih operacija koje zaposleni obavlja na sredstvu za rad;
- upotreba i pravilno korišćenje sredstava lične zaštite na radu, i td.

Procijenjeno vrijeme za izvođenje procesa teorijskog i praktičnog osposobljavanja zavisi od potreba obezbjeđenja kontinuiranog radnog procesa, od vrste radnog mjesta i uslova rada na radnom mjestu na koje je zaposleni raspoređen, nakon čega se vrši provjera znanja.

NAČIN I POSTUPAK IZVOĐENJA TEORIJSKOG I PRAKTIČNOG OSPOSOBLJAVANJA

Ustanova u skladu sa Zakonom i svojim opštim aktima za osposobljavanje zaposlenih za bezbjedan rad, angažuje pravno ili fizičko lice za obavljanje ovih poslova (ovlašćenu organizaciju) a u skladu sa Zakonom može da organizuje svoju stručnu službu za poslove zaštite i zdravlja na radu (stručno osposobljene zaposlene u Ustanovi koji mogu biti organizatoriprocesa osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad).

Ustanova može proces osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad da organizuje i uredi na način koji odgovara organizaciji internog radnog procesa.

Teorijskim osposobljavanjem zaposleni se na pogodan način upoznaju sa materijom zaštite naradu koja je predviđena za poslove radnog mjesta.

Praktično osposobljavanje sprovodi se kada je ocijenjeno da je zaposleni teorijski upoznat sa materijom zaštite na radu.

Kada ovlašćena organizacija za poslove zaštite na radu, stručna služba za obavljanje poslova zaštite na radu vrši osposobljavanje zaposlenih bira, u saradnji sa neposrednim rukovodiocima, najpovoljnije metode praktičnog osposobljavanja zaposlenih na radnom mjestu obzirom na složenost i prirodu posla.

Pri određivanju i utvrđivanju načina i postupka, odnosno organizacionih oblika i formi teorijskog osposobljavanja za bezbjedan rad zaposlenih Ustanova usvaja rješenje koje će doprinijeti i podizanju nivoa kvaliteta bezbjednosti i zaštite zdravlja na radu.

U zavisnosti od sadržaja programa, kao i od kadrovskih i materijalno-tehničkih mogućnosti, jedan od sljedećih oblika i formi i/ili kombinovanjem nekih od njih:

- kurs je organizacioni oblik osposobljavanja za bezbjedan rad zaposlenih čiji je cilj i zadatak da se steknu potpuno nova ili u znatno većem obimu ona znanja, vještine i navike koje će obezbijediti uslove za radu koji neće dovesti do profesionalnih rizika;
- seminar je oblik osposobljavanja čiji je cilj usavršavanje zaposlenih putem sređivanja, korigovanja i proširivanja njihovih ranije stečenih znanja i iskustava i sticanju potpuno novih znanja u oblasti zaštite na radu;
- samoobrazovanje je oblik osposobljavanja koji predstavlja proširivanje, osavremenjivanje prethodno

ostvarenih znanja i sticanje novih, sa jasno naglašenim zadatkom osposobljavanja bezbjedan rad uz korišćenje udžbenika, priručnika i sl.

- predavanja, predavanja i razgovor, predavanja pomoću audio-vizuelnih sredstava, demonstracije, praktični radovi i dr. uz upotrebu literature, mjerila, učila, obrazovnih sredstava, sredstava za rad, uređaja, opreme – organizovano na grupni ili individualni način, gdje se kod djelatnosti koju obavlja Ustanova kao predavači angažuju stručna lica za poslove zaštite na radu:
- opšti dio zaštite i zdravlja na radu (Stručno lice ZZNR)
- tehnička zaštita – sredstva za rad (Stručno lice ZZNR / dipl.inž.znr., dipl.el.inž., dipl.inž.maš.)
- zaštita i zdravlje na radu kod djelatnosti Ustanove (Stručno lice ZZNR/ dipl.inž.znr., dipl.inž.maš. i dipl.el.inž.)
- protivpožarna zaštita (Stručno lice ZZNR / inž.PPZ ili dipl.el.inž. ili dipl.maš.inž.)
- prva pomoć (Stručno lice ZZNR /ljekar ili dipl.inž.znr.).

Praktično osposobljavanje za bezbjedan rad zaposlenih obavlja se u okolnostima u kojima se odvija radna djelatnost i mora biti usklađeno sa zahtjevima radnog mjesta i vrste posla.

Praktični dio osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad obuhvata bezbjedno rukovanje sa sredstvima za rad, sredstvima i opremom lične zaštite na radu i opasnim materijama.

Praktično osposobljavanje obavljaju lica koja ispunjavaju uslove za obavljanje stručnih poslova iz zaštite na radu i/ili lica koje ima dokaz o osposobljenosti za bezbjedan rad i najmanje jedan stepen stručnosti više od lica koje se osposobljava.

Osposobljavanje se vrši na način i po postupku kojim se obezbjeđuje pravilno i bezbjedno obavljanje poslova radnog mjesta.

Za vrijeme praktičnog osposobljavanja, Ustanova je dužan da:

- obezbijedi uslove za praktično osposobljavanje zaposlenog (sredstva za rad, postupke, uputstva za rad i bezbjedno obavljanje posla);
- zaposlenog upozna sa svim vrstama opasnosti i štetnosti na poslovima na koje ga raspoređuje i konkretnim mjerama za zaštitu i zdravlje na radu, koje su potrebne radi otklanjanja opasnosti po život, odnosno oštećenje zdravlja, kao i da bude u stalnom kontaktu kontrolišući njegov rad i ponašanje.

Nakon izvršenog teorijskog i praktičnog osposobljavanja vrši se provjera osposobljenosti zaposlenog za bezbjedan rad i to posebno iz teorijskog i posebno iz praktičnog dijela.

NAČIN PROVJERE OSPOSoblJENOSTI ZA BEZBJEDAN RAD

Postupak provjere znanja stečenog putem osposobljavanja zaposlenih za bezbjedan rad vrši Komisija koju imenuje odgovorno lice u Ovlašćenoj organizaciji, iz reda lica koja su vršila osposobljavanje, o čemu se vodi posebna evidencija koja sadrži sve bitne elemente koji predstavljaju dokaz sprovedenog postupka i potpisuju ga članovi komisije.

Provjeru teorijske i praktične osposobljenosti za bezbjedan rad zaposlenih poslodavac obavlja na mjestu rada.

Postupak provjere teorijskog znanja stečenog putem osposobljavanja za bezbjedan rad zaposlenih vrši se po pravilu pisanim putem (test), a može i uobičajenim i najprikladnijim metodama (anketa, usmeni dio i sl.), u skladu sa procjenom rizika na radnom mjestu i Programom o osposobljavanju za bezbjedan rad zaposlenih.

Provjera osposobljenosti za bezbjedan rad zaposlenih iz praktičnog dijela vrši se na radnom mjestu tako što je zaposleni dužan da pokaže odgovarajuću spretnost i umješnost u bezbjednom obavljanju konkretnih poslova i radnih zadataka.

Ocjenu o osposobljenosti za bezbjedan rad zaposlenog donosi komisija i to sa ocjenom *"zadovoljava" ili "ne zadovoljava"*.

Zaposlenim koji su odgovorili pozitivno na teorijski postavljena pitanja, zadovoljili kriterijume praktične provjere stečenih znanja za konkretno radno mjesto na kojem su raspoređeni i dobiju ocjenu "zadovoljava" za teorijski i praktični dio, ovlaštena organizacija za poslove zaštite i zdravlja na radu, izdaje pisano Uvjerenje o osposobljenosti za bezbjedan rad, nezavisno od izabranog načina i postupka teorijskog i praktičnog osposobljavanja.

Zaposleni koji ne pokažu dovoljnu osposobljenost za bezbjedan rad dužni su da se i dalje osposobljavaju do sticanja potrebnog teorijskog i praktičnog znanja, što se utvrđuje ponovnom provjerom osposobljenosti u roku koji odredi Ustanova.

Ako se nakon ponovne provjere osposobljenosti za bezbjedan rad zaposlenih, utvrdi da nema potrebna teorijska i praktična znanja iz zaštite i zdravlja na radu, izvršiće se njegov raspored na drugo radno mjesto koje odgovara njegovom znanju i sposobnostima.

Ako takvog radnog mjesta nema, zaposlenom prestaje radni odnos, odnosno ugovor o radu, u skladu sa zakonom.

O izvršenom osposobljavanju zaposlenih poslodavac vodi posebnu evidenciju za svakog zaposlenog sa svim potrebnim podacima, uz potpis ovlaštenog lica.

Zaposlenom koji je osposobljen za bezbjedan rad, na osnovu ocjene komisije, poslodavac izdaje Uvjerenje o osposobljenosti za bezbjedan rad.

Uvjerenje o osposobljenosti za bezbjedan rada čuva se u personalnom dosijeu zaposlenog.

Sve troškove za osposobljavanje zaposlenih snosi poslodavac.

PERIODIČNE PROVJERE OSPOSOBLJENOSTI ZA BEZBJEDAN RAD

Ustanova vrši periodične provjere osposobljenosti za bezbjedan rad, osposobljavanja za pružanje prve pomoći, obuku iz oblasti zaštite od požara i sprovođenje vježbi evakuacije, zaposlenih koji rade na poslovima sa posebnim uslovima rada odnosno sa povećanim rizikom idrugih zaposlenih bez obzira na kojem radnom mjestu rade u skladu sa ovim Programom i to:

Red. broj teme	TEMA PERIODIČNE PROVJERE	VREMENS KI RAZMACI (godine)
01.	osposobljenost za bezbjedan rad	5
02.	osposobljenost za pružanje prve pomoći	2
03.	obuka iz oblasti zaštite od požara i sprovođenje vježbi evakuacije	1

Služba zaštite i zdravlja na radu
Načelnik, Miljan Vujović

